

Néhány szó az újrászentelt szentdemeteri templomról

2023. szeptember 24-én, az örökségvédelem ünnepnapja volt Erdélyben: a budapesti Teleki László Alapítvány által kezdeményezett, és a magyar kormány finanszírozásában működő Rómer Flóris-terv keretében egy nap öt, felújított templom ünnepélyes átadására került sor. A Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség és a Teleki László Alapítvány meghívására a szentdemeteri Nagyboldogasszony, székelybői Szent Adalbert, csíkrákosi Kisboldogasszony, a náznai kápolna, és a nagyági Kisboldogasszony templomokban tartott szentmiséken szép számban vettek részt a Magyarországról érkezett hivatalos vendégek és a helyi hívek.

A templom nyugati bejárata

Az újrászentelt templomok közül műemléki szempontból, a csíkrákosi templom mellett különös jelentőséggel bír, a kevésbé ismert, régen Udvarhely székhez, ma Maros székhez

tartozó Szentdemeter középkori temploma. A templomba a nyugati kő kapun át juthatunk be, amely Erdélyben nagyon sajátos, gazdag, faragott díszítménnyel van kiképezve. A 13. században épült istenházát az évszázadok során többször átalakították, eredeti állapotát részben a templomhajó, és két román kori, később befalazott, kis ablaknyílása és a déli kapu őrzi. A szentélyt a 15. században késő gótikus stílusban kibővítették, hálóboltozattal fedték be, és falképekkel díszítették. A ma látható, száraz vakolatra, szekkó technikával készült, mára már nagyon megkopott falfestmények között, egy korábbi festett felíratra Szent Péter, Szent Pá alakját, a diadalív déli béléteré Szent Istvánt és a diadalív szentély

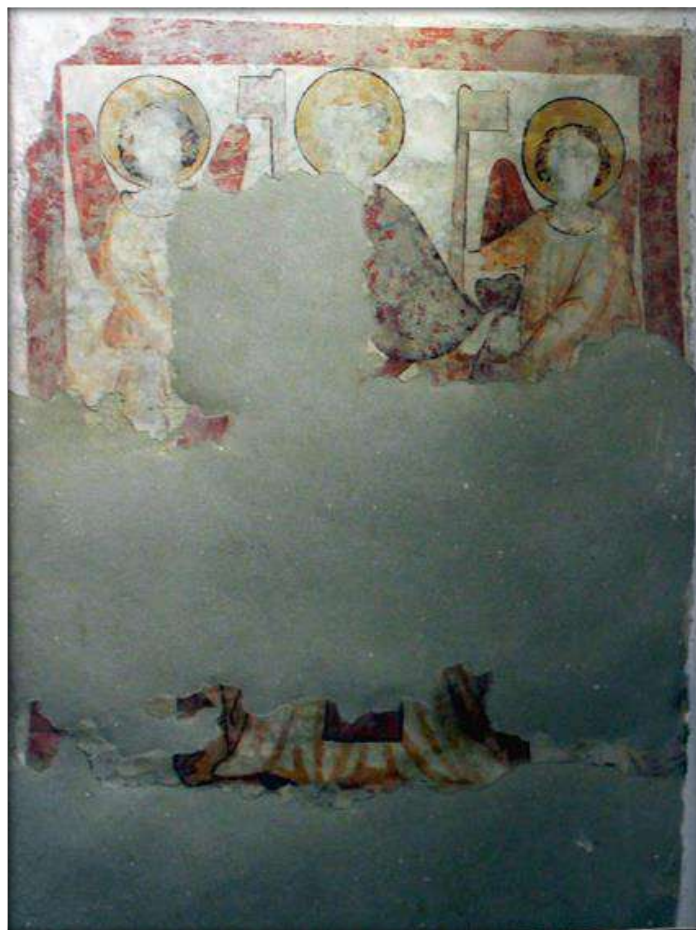

Szenvedő Krisztus és Szent Mihály falképe

felőli falára Szent László álló alakját festették. A szentély déli oldalán, egy ornamentális festéssel ellátott papi ülőfülke felett a szenvedő Krisztust a három Máriáva, és a lélekmérő Szent Mihály arkangyalt ismerhetjük fel. Az ablakbélétekben Szent Lőrincet festették meg a mártírhalálát jelző vasráccsal a kezében, vele szemben egy attribútum nélküli női szent látható. Még néhány figurális festés körvonalai látszanak, ám kopottságuk miatt nem értelmezhetőek. A szentély falképegyüttesének stílusrokonsága a nyomáti unitárius templom falfestményein ismerhető fel.

Szent István király

Szent Ágoston

Érdekes, és Erdélyben eddig ismeretlen falfestmény ábrázolja Szent Ágostont a diadalív dél-nyugati falán. A 354. és 430. között élt hippói püspök, filozófus, mint a legtöbb középkori ábrázolásán, Szentdemeter templomában is a szívét tartja a kezében. Itt két, kis, négyszögletes zászlót tartó angyal kíséri a szentet.

Szent Ágoston szívfelajánlása

Piero della Francesca: Szent Ágoston

A kézben tartott, Istennek felajánlott, olykor lángoló szív ábrázolásának forrását Szent Ágoston Vallomások című nagy művében olvashatjuk, amelyben így ír szíve Istenéhez szólva: „Szereteted nyilaival átverted szívünket és igéidet bensőnkbe tűzve hordoztuk...” És szívét is felajánlja: „Íme, a szívem, amelyen megkönyörültél a feneketlen mélységben”

Mindezek, de legfőképpen az isteni szeretetről szóló gondolatai alapján ábrázolták Szent Ágostont gyakran a nyíllal vagy nyilakkal átszúrt szívvel. Ez a képtípus azonban csak a késő középkor európai művészetében vált gyakorivá, éppúgy, mint a lángoló szív motívuma, vagy az a mozdulat, ahogyan az egyházatyja a nyíllal átszúrt szívét Istennek felajánlja, amint ezt egy középkori német miniatúrán látjuk.

A szentdemeteri falfestmény Szent Ágoston ábrázolásával kapcsolatban kételyek is felmerülhetnek, mivel itt az egyházatyát püspöksüveg vagy mitra nélkül festették meg. A püspök ikonográfiájából ritkán hiányzott a másik attribútuma a püspökbót, amelyet a szentdemeteri templomban

is megfesthettek, ám a falképnek az a része, ahol lehetett, megsemmisült. Ezzel együtt a püspökbot sem volt mindig kötelező Szent Ágoston megjelentésében, pl. A New York-i Frick Gyűjteményben található kis táblaképen, amelyet Piero della Francesca festett 1454 és 1469 között (a szentdemeteri képpel kb. egyidőben), az egyházatya püspöksüveg nélkül áll előttünk, csak egyszerű prémes sapkával a fején, és nem püspökbotot, hanem könyvet tart a kezében.

Mária mennybevétele oltárkép

Talán a székelyföldi kis templomban is könyv lehetett Ágoston jobb kezében, miközben a balkezével a szívét

Istenhez emelte, és így nézhetett ki valamikor ez az oltár funkcióval rendelkező falképpozíció.

Természetesen más, szép liturgikus berendezése is van a régi templomnak. A szószék közelében egy középkori kő keresztelő medence áll. A neogótikus főoltáron kívül mellékoltárként helyezték el a művészileg színvonalas Szűz Mária mennybevétele című olajfestményt, amely Kiss Lóránd marosvásárhelyi restaurátor keze nyomán a régi fényében ragyog.

János Mihály
Sepsiszentgyörgy